

Rettevejledning til eksamen 11. januar 2020
Samfundsbeskrivelse A (SAMF A)
Økonomistudiet 1. årsprøve

Om denne rettevejledning

Denne rettevejledning er ikke udtømmende standard for en opgavebesvarelse, men har til formål at understøtte retning med henblik på karaktergivning. Rettevejledningen er derfor ikke udtømmende i forhold til korrekte løsningsmuligheder, men fremfører de centrale metodiske pointer samt den centrale statistik og beskrivelse. Statistik til udarbejdelse af denne rettevejledning er baseret på de til eksamen udleverede bilag og udleverede data fra Statistisk 10 årsoversigt.

Generelt om eksamen

Tilladte hjælpemidler:

- Praktisk Statistisk Metode for Økonomer
- Statistisk Tiårsoversigt 2019
- Danmarks økonomi siden 1980
- Nationalregnskabet – Kompendium om det danske nationalregnskab
- EU – et overblik
- Inflation, Indkomst og Ulighed

Eksamenssættet bestod af 5 sider + 1 excel bilag + Excel-ark med tabeller fra Statistisk 10-årsoversigt 2019.

Under- og overstregninger er tilladt, ligesom post-it benyttet til adskillelse af sider er det. Af eventuelle post-it må der alene stå overskriften til det pågældende kapitel.

Besvarelsen af opgaven skal udarbejdes selvstændigt af den enkelte studerende. Alle spørgsmål skal bevares. Ved bedømmelsen lægges der generelt set, stor vægt på i hvilket omfang opgavebesvarelsen udviser forståelse for den samfundsbeskrivende og –statistiske metode.

Opgaveløsningen skal indeholde de mest centrale figurer / tabeller relateret til spørgsmålet, dvs. disse skal være inkluderet i hovedteksten.

Formkrav

Opgaveløsningen er uden maksimalt sidetal. En normalside er i punktstørrelse 12, 1,5 linjeafstand og 2,5 cm. i margin hele vejen rundt (øvre, nedre, i siderne)

Fremstilling

Hvad angår spørgsmål 1 skal følgende anføres: beregning (formel med tal i) og beregnet resultat (husk at anføre enhed). Anfør kilde, STO side 'sidetal'.

Hvad angår spørgsmål 2, er det vigtigt, at opgaveløsningen udtrykker bevidste metodevalg og metodeforståelse, dvs. at følgende bliver gennemgået:

- Formålet (Hvad bruges metoden til)
- Begrebsdefinitioner (Inkl. begrundelse af valg og indbyrdes forhold)

- Brugervejledning (Gennemgå metoden evt. vha. et konkret ex)
- Konkret eksempel (Illustrerer metoden i praksis + viser forståelse)
- Fordele og ulemper (Inkl. hvad man fx ikke kan bruge metoden til)

Det er således ikke tilstrækkeligt blot at aflevere resultaterne, dvs. de matematiske resultater af de statistiske metoder. Resultater og metode skal kobles sammen i form af tekst, figurer og tabeller.

Der skal i bedømmelsen også lægges vægt på de formelle krav for tabeller og figurer, jf. Praktisk statistisk metode. Kort resumeret er kravene, at tabeller og figurer fremstår som selvstændige elementer, dvs. er tydelige og forståelige uden behov for læsning af opgaven. Det indebærer nummerering og indholdsmæssigt dækkende overskrift, tydelig og korrekt anførsel af enhed(er), tydelig anførsel af signatur, især ved indhold af >1 talserie, udtømmende anførsel af kildehenvisning(er) samt evt. anmærkninger og noter.

Der skal lægges vægt på, at figurer og tabeller er gennemarbejdede, dvs. fremstår ”pæne” og forståelige, fx at akseinddeling på figurerne er fornuftig og ikke indeholder ’for meget’ information, som medfører uoverskuelighed. Sidstnævnte gælder ikke bilagstabeller.

Hvad angår spørgsmål 3 skal besvarelsen indeholde en kort indledning, et afsnit om data og dataforbehold samt beskrivelser. Den gode beskrivelse er en kombination af tekst og tal, dvs. i teksten indarbejdes udvalgte nøgletal. Udgangspunktet for beskrivelsen bør være en eller flere figurer. Den gode beskrivelse omfatter både trendbeskrivelse, en opdeling på delperioder og evt. outlay-ers. Hvad angår spørgsmål 3 skal besvarelsen endvidere indeholde forklaringer, der skal være begrundede, indholdet af forklaringsfaktoren være beskrevet og de skal være koblete til beskrivelsen. Forklaringerne skal i videst muligt omfang være dokumenteret i form af fx data i Statistisk Tiårsoversigt 2019 (STO), datoer i den økonomisk-politiske kalender i STO eller en konkret henvisning til omtalte udviklinger, teorier mv. i pensumbøgerne.

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 1

Følgende spørgsmål løses ved opslag i Statistisk Tiårsoversigt 2019. Anfør alene beregning (formel med tal i) og beregnet resultat (husk at anføre enhed). Anfør kilde, STO side 'sidetal'.

A. Beregn den absolutte ændring i samlede præsterede timer i alt i alle brancher fra 2008 til 2018.					
4.135,9-4.214,2		=	-78,3 mio.timer	(ST s. 125)	
B. Beregn den procentvise ændring i EU's indtægter i alt fra 2007 til 2017 .					
(139.023/117.563-1)*100		=	18,3 Pct.	(ST s. 164)	
C. Beregn den annualiserede vækst, hvis den kvartalsvise vækst er 8,3 pct.					
(1,083^4-1)*100		=	37,6 Pct.	(Konstrueret tal)	
D. Beregn lønknoten for branchen 'Industri' i 2018.					
(146,4/(146,4+132,7))*100		=	52,5 Pct.	(ST s. 124)	
E. Beregn udviklingen i det implicitte prisindeks for husholdningernes forbrug af fødevarer fra 2008 til 2018.					
((101,9/83,5)/(89,8/83,4)-1)*100		=	13,34 Pct.	(ST s. 127)	
F. Beregn den reale udvikling i lønnen for virksomheder og organisationer i alt fra 2017 til 2018.					
((134,5/131,9)/(102,2/101,4)-1)*100		=	1,2 Pct.	(ST s. 47 & 146)	
G. Beregn ændringen i den gennemsnitlige effektive rente for enhedsprioritetsobligationer, ultimo året, fra 2008 til 2018.					
0,75-4,85		=	-4,08 Pct.point	(ST s. 149)	
H. Beregn vækstbidraget fra bruttoværditilvæksten i erhvervsservice til bruttoværditilvæksten i alt fra 2008 til 2018.					
(157,9/134,9-1)*100*(126,2/1.545,5)		=	1,4 Pct.point.	(ST s. 123)	
I. Beregn ændringen i timeproduktiviteten i pct. for branchen 'bygge og anlæg' fra 2017 til 2018.					
((102,4/303,6)/(92,5/295,0)-1)*100		=	7,6 Pct.	(ST s. 123 nederst & 125 øverst)	

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 2

Bilag 1 indeholder data for udviklingen i et fiktivt rentefradrag.

- A. Beregn den årlige realrente fra 2009 til og med 2018 for den gennemsnitlige effektive enhedsprioritetsobligationsrente (Realkreditobligationer). Præsenter resultatet sammen med den årlige nominelle rente og den årlige vækst i forbrugerprisindekset i en figur.

Kommenter på resultaterne.

- B. Beregn den årlige disponible rente og den årlige real disponible rente fra 2009 til og med 2018 for den gennemsnitlige effektive enhedsprioritetsobligationsrente (Realkreditobligationer). Præsenter resultaterne i en figur sammen med den årlige nominelle rente i en figur.

Kommenter på resultaterne.

- C. Beregn de årlige standardiserede real disponible renter for perioden fra 2009 til og med 2018 med følgende indikatorer fastholdt hver for sig i 2009:
- Den nominelle rente (Enhedsprioritetsobligationer)
 - Rentefradraget
 - Årlig vækst i forbrugerprisindekset.

Præsenter resultaterne i en figur, Kommentér på resultaterne og sammenlign de standardberegnete real disponible renter med den real disponible rente opgjort i spørgsmål 2B.

Opgaveløsningen skal fokusere på anvendelse af statistiske metoder, og ikke alene udøve den nødvendige matematik til besvarelse af spørgsmålene. Beregninger skal præsenteres i form af tabeller og / eller figurer. Det er vigtigt, at besvarelsen udviser forståelse for de anvendte statistiske metoder. Det betyder bl.a. at der argumenteres for metodiske valg og formålet med metoden, eksemplificeres hvordan de statistiske metoder benyttes samt diskuteres fordele og ulemper til metodevalg. Opgaveløsningen skal, når det efterspørges, beskrive den statistiske udvikling. Opgaveløsningen skal *ikke* forklare årsagerne til den statistiske beskrevne udvikling, dvs. fortolke fx økonomiske og/eller samfundsmæssige forhold.

Ad. A: Realrenten

Det styrker besvarelsen, hvis begreberne defineres og fortolkes. Fortolkningen kan udmærket være kortfattet med fokus på den nominelle rente og inflation. Det bør trække ned, såfremt der ikke udvises forståelse for at renten fra STO er nominal.

Begrebet realrente skal fortolkes. Realrenten udtrykker dermed udvikling i den rente man får eller skal betale efter at udviklingen i inflationen er trukket ud, og siger noget om den stigning i købekraften man får ud af forrentningen af kapitalen.

Opgavebesvarelsen skal udvise forståelse for beregningerne, herunder ved at eksemplificere.

Renten, forbrugerpriserne og realrenten skal præsenteres grafisk, og præsentationen omfattet af opgavebesvarelsens hoveddel. Ellers bør det trække meget ned. Det er vigtigt, at formalia for figurer er overholdt.

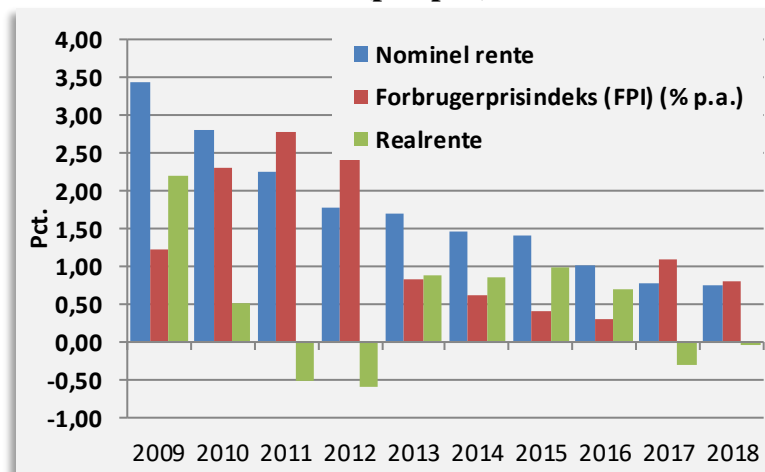
Figur 2.1 viser de årlige vækstrater i de årlige nominelle renter, forbrugerpriserne og realrenterne.

Resultater af beregningerne til alle delopgaver i delopgave 2 er indsat bagerst. De kan ligeledes fint indgå i et evt. bilag, men er ikke et krav. Som udgangspunkt bør der ikke fremgå tabeller og figurer for de samme tal/beregninger i hoveddelen af besvarelsen. Beskrivelsen bør endvidere være en kombination af tekst og tal således at beregningerne anvendes direkte i beskrivelsen.

Der bør fremgå en eksempelberegning. Ellers bør det trække ned. Her eksempel for 2015:

$$\text{Real Rente} = \left(\left(\frac{(1 + 0,014)}{(1 + 0,004)} \right) - 1 \right) * 100 = 0,99 \text{ pct.}$$

Figur 2.1. Udviklingen i de nominelle renter (enhedsprioritetsobligationer), forbrugerpriserne og realrenterne fra 2009 til 2018 (pct. p.a.)

Kilde: STO s. 146 & 149

Den studerende skal i teksten skal udvise forståelse for, at følgende generelle forhold gør sig gældende:

- Realrenten stiger, hvis den nominelle rente stiger hurtigere end forbrugerpriserne.
- Realrenten aftager alt andet lige, hvis den nominelle rente stiger langsommere end forbrugerprisindekset.

Som nævnt ovenfor er det vigtigt at udvise forståelse for, at en stigende realrente ikke nødvendigvis er det samme som en stigende nominel rente. Som eksempel kan fremhæves udviklingen fra 2012 til 2013, hvor den nominelle rente aftager, men den reale rente stiger, pga. et større fald forbrugerprisudviklingen end i den nominelle rente. 2011, 2012, 2017 og 2018 bør også fremhæ-

ves som år, hvor realrenten rent faktisk har været negativ fordi stigningen i forbrugerpriserne har været højere end de nominelle renter.

B: Real disponibel rente

Det styrker besvarelsen, hvis real disponibel renter defineres/fortolkes. Ellers bør det trække ned. Fortolkningen kan udmærket være kortfattet med fokus på rente, inflation og rentefradraget. Udgangspunktet for beregningerne er den nominelle rente, dvs. inden der korrigeres for inflation og rentefradraget. Den real disponibel rente korrigeres for rentefradraget, der opnås ved renteudgifter. Her anvendes rentefradraget, hvorved man ser på den rente man som debitor skal betale efter inflation og rentefradrag.

Det er afgørende for beregningen, at den disponible rente beregnes før den real disponible rente. Besvarelsen bør indeholde et konkret eksempel på en beregning inkl. en kort gennemgang heraf.

Her vises en eksempelberegning for 2015 at illustrere beregningen:

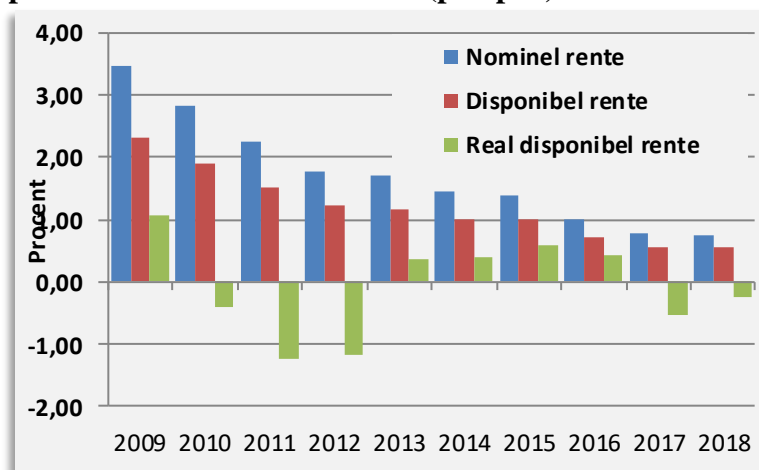
$$\text{Real Disponibel Rente} = \left(\left(\frac{1 + 0,014 * (1 - 0,29)}{1 + 0,004} \right) - 1 \right) * 100 = 0,59 \text{ pct.}$$

Disponibel rente = 1,0 pct.

Opgavebesvarelsen skal beskrive udviklingen den reale disponible rente for de udvalgte år i en kombination af tekst og tal.

Nedenfor præsenteres resultaterne i figur 2.2.

Figur 2.2. Udviklingen i de nominelle renter (enhedsprioritetsobligationer), disponibel rente og real disponibel rente fra 2009 til 2018 (pct. p.a.)

Kilde: STO s. 146 & 149 & Udleverede data.

Det afgørende er, at udviklingen kommenteres. Det må forventes at årene 2010-2012 samt 2017-2018 fremhæves for den negative real disponible rente. Ellers bør det trække ned. Der bør kommenteres på, at forskellen mellem den nominelle rente og den disponible rente indsnævres i løbet af perioden, bl.a. som følge af aftagende rentefradrag.

Som nævnt ovenfor er det også her vigtigt at udvise forståelse for, at et fald i den real disponible rente ikke nødvendigvis er det samme som et fald i den nominelle rente osv.

Der bør fremgå et eksempel år i beskrivelserne. Ellers bør det trække ned. Det kan også fremhæves, at de real disponible renter er aftagende fra 2009 og negative i 10, 11, 12, 17 & 18 på trods af aftagende rentefradrag. Det skyldes aftagende nominelle renter, og især at forskellen mellem de nominelle renter og forbrugerprisudviklingen bliver indsnævret over tid. Især de aftagende rentefradrag efter 2014 bidrager til små men positive real disponible renter igen.

Det gælder generelt, at den reale disponible rente falder - alt andet lige - hvis

- Den nominelle rente falder
- Prisstigningstakten går i vejret
- Rentefradraget stiger

Figurens indhold skal fremgå af opgavebesvarelsen og præsentation skal være omfattet af opgavebesvarelsens hoveddel. Det er vigtigt, at formalia for figurer/tabeller er overholdt. Ellers bør det trække ned.

C: Standardberegnet real disponibel rente

Standardberegningen skal defineres og forklares. Ellers skal det trække meget ned. Der er ikke en bestemt formel, men standardberegningen er en slags faktoranalyse, der har til formål at isolere eller rense for effekten af udviklingen i en bestemt indikator i en beregning. I dette tilfælde afhænger den samlede reale disponible rente af den nominelle rente, rentefradraget og inflationen/forbrugerprisindekset, hvilket fremgår af delopgave 2B.

Ved at fastholde en af de tre variable hver for sig i udgangsåret og gennemføre beregningen alt andet lige identificeres de standardberegnete reale disponible renter.

Konkret:

- Beregningerne af den real disponible rente fra delopgave 2b anvendes.
- For hver af de tre variable gennemføres en standardberegning, hvor hver variabel på skift fastholdes i 2009 og de faktiske tal for de to andre variable anvendes i alle årene fra 2009 til 2018.
- Når de tre standardberegnete real disponible renter er beregnet vises disse i en figur sammen med den faktiske real disponible rente. Der kommenteres på udviklingen. Se figur 2.3 herunder.
- Herefter sammenlignes de standardberegnete tal med de faktiske tal jfr. tabel 2.1 herunder, og det udledes hvilken af de tre variable, der har haft størst hhv. mindst betydning for udviklingen i den real disponible rente fra 2009-2018.

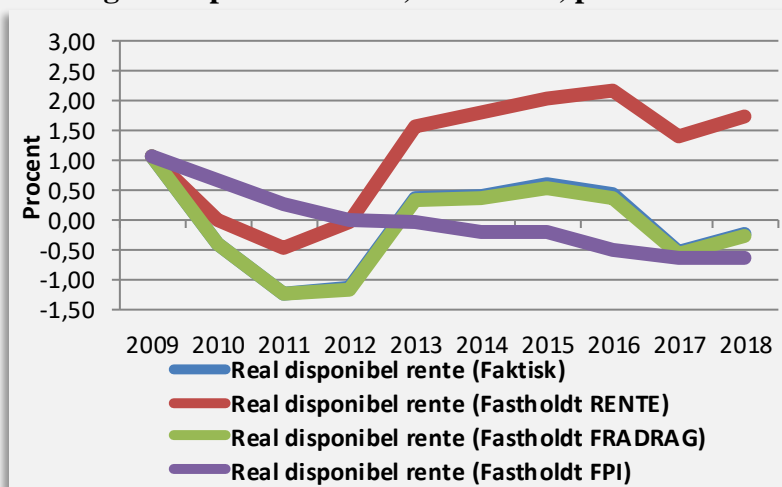
Der vises et eksempel, fx real disponibel rente i 2015 med fastholdt nominel rente i 2009:

$$\begin{array}{l} \text{Real} \\ \text{Disponibel} \\ \text{Rente} \end{array} = \left(\left(\frac{1 + 0,0345 * (1 - 0,29)}{(1 + 0,004)} \right) - 1 \right) * 100 = 2,04 \text{ pct.}$$

Som det fremgår af figur 2.3 herunder er der især den standardberegnete disponible rente med fastholdt nominel rente, der afviger. Det viser, at den faktiske real disponible rente i høj grad er trukket ned af aftagende nominelle renter i perioden. Faktisk vil den real disponible rente være en faktor 3-4 større i 2015, såfremt den nominelle rente ikke var faldet i perioden. Begge standardberegninger for rentefradraget og inflationen er lavere i 2018 end den faktiske, standardberegnete real disponible rente. Havde inflationen (væksten i forbrugerprisindekset) været uændret igennem hele perioden ift. 2009 ville den real disponible rente have været negativ på -0,66 pct. i 2018. Faldet i fradraget i slutningen af perioden har haft en meget begrænset betydning på udviklingen i den real disponible rente.

Lignende kommentarer og sammenligninger bør fremgå af besvarelsen. Ellers trækker det ned. Der kan dog sagtens være lagt vægt på andre dele af udviklingen.

Figur 2.3: Standardberegnet disponible renter, 2009-2018, pct.

Kilde: STO s. 146 & 149 & udleverede data

Note: Se data og beregninger i bilag nederst.

I tabel 2.1 herunder er forskellen mellem de faktiske real disponible renter og de standardberegnete renter i pct.point præsenteret. Det viser konkret, at den real disponible rente i 2018 ville have været 1,98 pct.point højere, såfremt den nominelle rente havde været den samme i 2015 som den var i 2009. Omvendt kan det udledes, at den real disponible rente er 1,98 pct. point lavere i 2018 end den ellers ville have været fordi den nominelle rente er blevet reduceret fra 3,45 pct. i 2009 til 0,75 pct. i 2018. Lignende kommentarer og sammenligninger bør fremgå af besvarelsen. Ellers trækker det ned. Der kan dog sagtens være lagt vægt på andre dele af udviklingen.

Tabel 2.1: Standardberegnet real disponible rente 2009-2018, forskelle ift. den faktiske disponible rente i pct. point.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Real disponibel rente (Fastholdt RENTE)		0,00	0,42	0,79	1,11	1,20	1,39	1,45	1,76	1,94	1,98
Real disponibel rente (Fastholdt FRADRAG)		0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,03	-0,04	-0,06	-0,05	-0,05	-0,05
Real disponibel rente (Fastholdt FPI)		0,00	1,06	1,53	1,15	-0,40	-0,61	-0,81	-0,91	-0,12	-0,43

Kilde: ST s. 146 & 149 & Udleverede data

Kilde: Udleverede data.

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 3

- A. Beskriv udviklingen i det private forbrug i alt (NPISH og husholdningernes forbrug) inklusive udvalgte delposter fra 2008 til 2018. Beskrivelsen skal bl.a. indeholde vækstbidragsberegninger.
- B. Forklar den beskrevne udvikling i delopgave 3A. Opgaveløsningen skal forklare årsagerne til den statistiske beskrevne udvikling, dvs. fortolke fx økonomiske og/eller samfundsmæssige forhold.

3.1 Beskriv udviklingen

Af formålet fremgår blandt andet, at den studerende skal bl.a. kunne redegøre for forsyningsbalancen og kunne forklare udviklingen i forsyningsbalancens komponenter f.eks. det private forbrug.

Pensum er primært: Statistisk Tiårsoversigt (STO), Nationalregnskabet (NR) og Danmarks Økonomi siden 1980 (DØS).

Spørgsmål 1 Beskriv udviklingen

Definitioner og forbehold

- Det private forbrug er en af de mest centrale størrelser i forsyningsbalancen. Definitionerne af det private forbrug fremgår af STO s. 202. Privatforbrug består af husholdningernes køb af varer og tjenester til direkte forbrug samt gruppen ”Foreninger, organisationer m.v.”, fx kulturelle foreninger, og andre foreninger, som leverer ydelser til husholdningerne svarende til NPISH i Forsyningsbalancen.
- Definitionen af NPISH fremgår indirekte af STO s. 202, men fremgår af NR s. 16, hvor det fremgår at NPISH er non-profit institutioner rettet mod husholdningerne som bl.a. omfatter private skoler, velgørende organisationer og fagforeninger. NPISH-produktion er ikke-markedsmæssig og leveres til husholdningerne gratis eller til priser under produktionsomkostninger.
- Opgørelsen af data i nationalregnskabet er foreløbig for 2016-2018, hvilket der bør tages forbehold for, da data i beskrivelsen fremadrettet kan blive ændret. Der skal også tages forbehold

for, at andre data kan være foreløbige opgørelser, herunder også for de primære forklaringer på udviklingen.

- Der skal tages forbehold for de kilder, hvor data er i årets priser, fx niveauet af husholdningernes forbrug, fordi det dermed er påvirket af den løbende pris- og lønudvikling.
- Det skal trække ned, såfremt der ikke er en kort omtale af definitioner, data og forbehold svarende til ovenstående.

Beskrivelse

- Det skal trække ned, såfremt besvarelsen ikke fremstiller beskrivelsen systematisk og overskueligt, bl.a. ved at sondre mellem udviklingen set over hele perioden, en opdeling i relevante delperioder og fremhævelse af særlige udsving.
- Beskrivelserne af de enkelte komponenter skal fange de overordnede tendenser, ende- og vendepunkter samt evt. bestemte interessante observationer og beskrive udviklingen i de enkelte komponenter i relation til de øvrige. Det trækker ned, såfremt en studerende forfalder til lange ureflekterede beskrivelser af data.
- Som det fremgår af spørgsmålet, så er fokus på det private forbrug, men pointen er også, at den studerende skal vise, at husholdningernes forbrug er den væsentligste, idet den fylder ca. 97 pct. af det private forbrug, hvorimod NPISH kun udgør de resterende ca. 3 pct., jf. tabel 3.1. Derfor skal fokus være på husholdningernes forbrug, som også derfor har den største vækstbidrag til BNP, jf. tabel 3.3. Det skal trække ned, såfremt en opgavebesvarelse ikke tager højde for denne forskel i sin beskrivelser.
- Beskrivelsen skal også indeholde mindst to udvalgte delposter - hovedformål. Valget af disse skal begrundes, og det kunne falde på to væsentlige delposter, fx Anskaffelse af køretøjer, som er konjunkturafhængig) og Fødevarer, som ikke er konjunkturafhængig. Såfremt mindst to delposter/hovedformål ikke er medtaget, skal det trække meget ned, idet det fremgår af eksamensopgaven. Omvendt skal det også trække ned såfremt alle hovedformål, eller mere end fem, er medtaget, da der herved ikke er foretaget en vurdering og udvalgt de mest væsentlige.
- Beskrivelsen skal dække hver komponent for sig og i forhold til hinanden. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Selve beskrivelsen skal som minimum omfatte niveauet i mia. kr og år-til-år-ændringen i en figur, tabel eller en supplerende skriftlig præsentation. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække ned. Det trækker fx ned, såfremt der udelukkende er tale om brug af indekstal, eller det udelukkende er år-til-år ændringer, som er medtaget i beskrivelsen, idet beskrivelsen skal indeholde vækstbidragsberegninger. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned, idet det fremgår af eksamensopgaven.
- Tabeller og/eller figurer baseret på nedenstående tabeller 3.1-3.4 skal indgå helt eller delvist i besvarelsen med overholdelse af formalia vedr. figurer og tabeller. Der skal endvidere indgå vækstbidragsberegninger jfr. opgavebeskrivelsen – enten i form af forbrugets vækstbidrag ift BNP (tabel 3.3), eller underkomponenternes vækstbidrag ift. Husholdningernes forbrug i alt (tabel 3.4).

Tabel 3.1 Husholdningernes forbrug, NPISH, Anskaffelse af køretøjer og Fødevarer i mia.kr.

Mia.kr.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*
Husholdningernes forbrugsudgifter	828,1	807,9	834,3	855,7	879,7	890,6	904,5	929,3	953,1	985	1016,8
NPISH forbrugsudgifter	25,6	27	27,9	29,2	30,7	29,8	29,8	30,1	31,1	32,2	32,7
Anskaffelse køretøjer	38,7	26,8	28,3	29,2	29,9	32,5	33,6	36,2	37,4	38,3	41,6
Fødevarer	83,5	81,2	83,6	85,6	89,5	90,6	92	94,4	97,4	99,7	101,9

Kilde: STO s. 105 og 127.

Tabel 3.2. År-til-år-vækst vedr. Husholdningernes forbrug, NPISH, Anskaffelse af køretøjer og Fødevarer (2010-priser)

Pct.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*
Husholdningernes forbrugsudgifter	0,5	-3,6	0,8	0,2	0,4	0,4	1	2,3	2,1	2,1	2,3
NPISH forbrugsudgifter	-0,2	1,3	0,8	3,8	4,6	-3,6	-1,5	0,2	1,2	1	0,2
Anskaffelse køretøjer		-30,5	6,0	4,2	3,1	8,6	5,2	6,6	4,6	4,9	9,9
Fødevarer		-2,4	2,7	-0,4	0,4	0,1	2,0	0,9	2,7	-0,5	1,9

Kilde: STO s. 105 og 127.

Tabel 3.3. Vækstbidrag fra Husholdningernes forbrug og NPISH til BNP

Procentpoint	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*
BNP realvækst (pct)	-0,5	-4,9	1,9	1,3	0,2	0,9	1,6	2,3	2,4	2,3	1,4
Husholdningernes forbrugsudgifter	0,2	-1,6	0,4	0,1	0,2	0,2	0,5	1,1	1	1	1,1
NPISH forbrugsudgifter	0	0	0	0,1	0,1	-0,1	0	0	0	0	0

Kilde: STO s. 105.

Tabel 3.4. Vækstbidrag fra Anskaffelse af køretøjer og Fødevarer til Husholdningernes forbrugsudgifter ialt

Procentpoint	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*
Husholdningernes forbrug i alt (pct)		-3,6	0,8	0,2	0,4	0,4	1,0	2,4	2,1	2,1	2,3
Fødevarer		-0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,3	0,0	0,2
Anskaffelse af køretøjer		-1,4	0,2	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4

Kilde: STO s. 127.

Husholdningernes forbrugsudgifter

Husholdningernes forbrug kan opdeles i to perioder: 2008-2014 (lav/negativ vækst) og 2015-2018: Høj vækst, jf. tabel 3.2.

NPISH skal selvfølgelig nævnes, men som omtalt tidligere uden betydning for udviklingen.

Anskaffelse af køretøjer

Anskaffelse af køretøjer faldt drastisk i forbindelse med finanskrisen og er siden haft pæne vækstrater i den resterende periode, jf. tabel 3.2.

Fødevarer

Fødevarer faldt i 2009, og siden har udviklingen været stabil med små variationer.

Spørgsmål 2 Forklaringer på udviklingen

- Endeløse opremsninger af f.eks. institutionelle/politiske forklaringsfaktorer uden kobling til beskrivelsen af det private/husholdningernes forbrug, og hvad den enkelte faktor betyder for denne, skal trække ned. Endvidere må det gerne fremgå, hvad der er de primære forklaringsfaktorer for udviklingen i det private forbrug.
- De enkelte forklaringer skal så vidt muligt understøttes af data fra Statistisk Tiårsoversigt 2019 (STO) og hvor relevant bør henvises til datoer i den økonomisk-politiske kalender i Statistisk Tiårsoversigt 2019 (STO). Såfremt der ikke understøttes af data, skal det trække ned.
- I forbindelse med alle spørgsmål skal anvendte kilde anføres, med angivelse af sidetal. Manglende dokumentation af forklaringer, fx opgivelse af kilde, trækker ned.
- De centrale figurer og tabeller skal fremgå af hovedteksten og må ikke blot være i bilag, såfremt det er tilfældet, så trækker det ned.

Forklaringer på udviklingen i det private forbrug

- Det private forbrug er primært påvirket af faktorerne: husholdningernes indkomster og forbrugskvote, der igen afhænger af formueindkomster (især ejerboligformuen) og forbrugernes tillid til fremtiden.
- Indkomsten er den væsentligste faktor, som påvirker forbruget. Reallønsstigninger (disponible) som var negative/neutrale gennem det meste af perioden fra 2008 til 2014 betød et stabilt privatforbrug, med undtagelse af 2009, som er helt specielt pga. finanskrisen. Den faldende beskæftigelse og dermed indkomst bidrog også til et lavt forbrug indtil 2014, og efterfølgende har stigende realløn, beskæftigelse og dermed indkomst øget privatforbruget.

- Forbrugskvoten er imidlertid ikke konstant, og ændringerne i denne kan forklare dele af den økonomiske udvikling i perioden 2008-2014 (hvor man efter finanskrisen bliver forsigtig med hensyn til øget forbrug grundet større usikkerhed). Bemærkelsesværdigt har det været, at forbrugskvoten ikke er steget under den nuværende højkonjunktur siden 2015, som den plejer at gøre under en højkonjunktur.
- Hertil kommer, at de faldende ejendomsprisstigninger fra 2008 til 2013 (ST s. 90) betød, at den lånefinansierede del af forbruget faldt. Mange større forbrugsgoder, som f.eks. en ny bil blev finansieret på denne måde, hvorfor bilsalget bliver ramt ekstra hårdt.
- Der har været flere skattereformer/skattejusteringer i perioden, som har påvirket privatforbruget i perioden – omend i varierende grad.
- Med skattestoppet fra 2002 blev alle skatter fastsat i kroner eller i pct., således at de ikke længere kunne stige. Ejendomsværdiskatten kunne herefter ikke længere stige med prisstigningerne på ejendomme (blev fastlåst på 2002 niveau). Det har direkte eller indirekte påvirket hele perioden.
- Lavere skat/højere grønne afgifter 2007/2008 (ST s. 202). Økonomien viste allerede i 2007 tegn på afdæmpning, hvorfor denne skattejustering skulle stimulere økonomien. Den var delvis finansieret ved, at bl.a. energiafgifter igen blev pristalsreguleret. Men andre og vigtigere globale begivenheder fra september 2008 og frem - betød, at effekten af denne justering ikke kan påvises. Forårspakken 2.0 fra 2009 (ST 205) havde et ekspansivt element allerede i reformens første år med mulighed for udbetaling af Den Særlige Pensionsopsparing (SP) fra 2. halvår 2009. Fra 2010 skulle forårspakken give skattelettelser, men de blev delvis udsat ved genopretningsaftalen.
- Skattereformen fra 2012, jf. ST s. 211 betyder, at frem mod 2022 forhøjes grænsen for top-skatten og i samme periode forøges også beskæftigelsesfradraget. Disse nedsættelser i indkomstbeskatningen finansieres bl.a. af forhøjelse af visse afgifter, samt besparelser på forsvar og indkomstoverførsler.
- Skattereformen fra 2012, jf. ST s. 211 betyder, at frem mod 2022 forhøjes grænsen for top-skatten og i samme periode forøges også beskæftigelsesfradraget. Disse nedsættelser i indkomstbeskatningen finansieres bl.a. af forhøjelse af visse afgifter, samt besparelser på forsvar og indkomstoverførsler. Det kan kun forventes, at nogle af de vigtigste af punkterne i skattereformerne er nævnt. Vigtigere er, at det efter gennemgangen opsummeres, at skattereformerne samlet har ført til en fortsat nedsættelse af værdien af rentefradraget fra ca. 50 pct. før Pinse-pakken til ca. 30 pct. i 2015. Værdien falder yderligere i de kommende år til ca. 25 pct. samt at også marginalsatterne på lønindkomst er faldet.

Hjarn v. Zernichow Borberg og Kasper Lindgaard

Bilag til delopgave 2:

Kilder: STO s. 146 & 149 & udleveret bilag

Data											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Enhedsprioritetsobligationer (Realkreditobl.) pct.p.a. , st s. 149	4,85	3,45	2,81	2,24	1,78	1,7	1,45	1,4	1	0,77	0,75
Forbrugerprisindeks i alt (indeks 2015=100), ST s. 146	90,1	91,2	93,3	95,9	98,2	99	99,6	100	100,3	101,4	102,2
Forbrugerprisindeks i alt (indeks 2000=100) Årlig vækst		1,22	2,30	2,79	2,40	0,81	0,61	0,40	0,30	1,10	0,79
Rentefradrag (Fiktive tal) Pct., Bilag		33,0	33,0	33,0	32,0	31,0	30,0	29,0	28,0	27,0	26,0
BEREGNINGER (Delopgave A & B)											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nominel rente	4,85	3,45	2,81	2,24	1,78	1,70	1,45	1,40	1,00	0,77	0,75
Forbrugerprisindeks (FPI) (% p.a.)	n.a.	1,22	2,30	2,79	2,40	0,81	0,61	0,40	0,30	1,10	0,79
Realrente	n.a.	2,20	0,50	-0,53	-0,60	0,88	0,84	0,99	0,70	-0,32	-0,04
Disponibel rente	n.a.	2,31	1,88	1,50	1,21	1,17	1,02	0,99	0,72	0,56	0,56
Real disponibel rente	n.a.	1,08	-0,41	-1,25	-1,16	0,36	0,41	0,59	0,42	-0,53	-0,23
Mellemregninger	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Rente		0,035	0,028	0,022	0,018	0,017	0,015	0,014	0,010	0,008	0,008
Fradrag		0,330	0,330	0,330	0,320	0,310	0,300	0,290	0,280	0,270	0,260
FPI		0,012	0,023	0,028	0,024	0,008	0,006	0,004	0,003	0,011	0,008
STANDARDBEREGNING (Delopgave C)											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Real disponibel rente (Faktisk)		1,08	-0,41	-1,25	-1,16	0,36	0,41	0,59	0,42	-0,53	-0,23
Real disponibel rente (Fastholdt RENTE)		1,08	0,01	-0,46	-0,05	1,55	1,80	2,04	2,18	1,41	1,75
Real disponibel rente (Fastholdt FRADRAG)		1,08	-0,41	-1,25	-1,18	0,32	0,36	0,53	0,37	-0,57	-0,28
Real disponibel rente (Fastholdt FPI)		1,08	0,65	0,28	-0,01	-0,05	-0,20	-0,22	-0,49	-0,65	-0,66
Forskel ift.. Faktisk real disp rente (% point)											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Real disponibel rente (Fastholdt RENTE)		0,00	0,42	0,79	1,11	1,20	1,39	1,45	1,76	1,94	1,98
Real disponibel rente (Fastholdt FRADRAG)		0,00	0,00	0,00	-0,02	-0,03	-0,04	-0,06	-0,05	-0,05	-0,05
Real disponibel rente (Fastholdt FPI)		0,00	1,06	1,53	1,15	-0,40	-0,61	-0,81	-0,91	-0,12	-0,43